

Szymon Hołownia

Polska 2050 Szymona Hołowni

Odpowiedź na *Apel Środowiska Naukowego do wszystkich sił politycznych w Polsce*

Do Ludzi Nauki

W pełni rozumiejąc i popierając apel środowiska polskich naukowców o poprawę stanu nauki w Polsce, zobowiązuję się stanąć na straży wolności badań naukowych jak i wspierać rozwój nauki w naszym kraju.

Politycy Polski 2050 w pełni zgadzają się z tezą, iż warunkiem rozwoju społeczeństwa, postępu gospodarczego i sprawnego państwa są nowoczesne uczelnie i instytucje naukowe. To one tworzą centra budowy kapitału społecznego oraz długofalowego rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego naszego kraju. Polska racja stanu wymaga sprawności i niezawodności działania polskich uczelni i instytucji naukowych, zdolnych do wykształcenia kadr wyposażonych w wiedzę i umiejętności niezbędne dla rozwoju polskiej gospodarki i wzrostu PKB, a także rozwoju społecznego i kulturowego.

Państwo powinno wspierać wolne od nacisków politycznych badania naukowe, kariery naukowców, rozwój uczelni, promować współpracę międzynarodową i innowacyjność. Do realizacji tych celów niezbędne jest zdecydowane zwiększenie nakładów na działanie instytucji szkolnictwa wyższego i nauki oraz odpowiednie zmiany legislacyjne. Nadszedł także czas, aby dokonać ewaluacji i zmian strategicznych dokumentów definiujących rolę i miejsce nauki w naszym kraju.

Stan nauki polskiej symbolicznie odzwierciedlają nagłośnione niedawno przez media nieuczciwe praktyki umożliwiające transfer publicznych pieniędzy przeznaczonych na badania naukowe z NCBiR do prywatnych kieszeni polityków. Okradanie naukowców z pieniędzy na badania, bez kontroli, a za pozwoleniem najwyższych władz partyjnych, udowadnia, że nauka nie jest ważna dla obecnie rządzących. Bardzo niebezpiecznym zjawiskiem jest również ideologizacja nauki (np. tzw. „pakiet wolności akademickiej”) oraz naciski polityczne, od których nauka powinna być wolna. Dysponujemy w Polsce cennym potencjałem naukowym, o którym świadczą wybitne osiągnięcia polskich naukowców, jednak ten potencjał jest dziś marnotrawiony przez nieefektywne rozwiązania prawne, organizacyjne, finansowe i liczne złe praktyki. Podzielamy opinię, że Instytucje naukowe i finansujące naukę (NCN) w Polsce pozostają głęboko

niedofinansowane, a najzdolniejsi badacze wyjeżdżają z kraju lub przechodzą do innych sektorów.

Najistotniejszym wyzwaniem jest bardzo niska waga nauki wśród priorytetów osób rządzących naszym krajem. Zarówno obecny, jak i poprzednie rządy nie traktowały nauki jako ważnego sektora gospodarki, ani jako ważnego przedmiotu polityki publicznej, a na naukę i szkolnictwo wyższe przeznaczano niezwykle mały odsetek PKB.

Propozycje rozwiązań dla nauki, przygotowane przez ekspertów Polski 2050 Szymona Hołowni to:

- Zagwarantowanie wolności nauki oraz niezależności od wszelkich nacisków politycznych, w tym utraty finansowania badań naukowych.
- Wyrażna poprawa finansowania nauki i szkolnictwa wyższego sukcesywnie do 2% PKB w 2030 roku.
- Wyłączenie instytucji finansujących badania naukowe spod nadzoru politycznego. Poddanie tych instytucji niezależnej kontroli.
- Odpolitycznienie wszystkich decyzji dotyczących finansowania nauki, w tym wyboru kierownictwa agencji finansujących badania naukowe w konkursach, które powinny być rzetelne i merytorycznie motywowane. Stosowanie przejrzystych reguł decydujących o finansowaniu grantów.
- Godne wynagradzanie naukowców na poziomie konkurencyjnym i porównywalnym z wynagrodzeniem, jakie otrzymuje się w innych gałęziach gospodarki. Zarobki naukowców na różnych szczeblach kariery powinny być powiązane z kwotą bazową tj. stanowić iloraz minimalnego wynagrodzenia w gospodarce, aby w przyszłości podwyżki w sektorze akademickim nie były już zależne od kaprysów polityków, lecz następowały automatycznie, jako skutek postępu gospodarczego. Minimalne wynagrodzenie profesora powinno wynosić co najmniej trzykrotność krajowego minimalnego wynagrodzenia (dziś jest to ok. dwukrotność). Konsekwencją tego byłoby znaczące zwiększenie wynagrodzenia wszystkich pozostałych nauczycieli akademickich oraz doktorantów. Analogiczny mechanizm musi być przewidziany dla pracowników naukowych instytutów PAN.
- Wprowadzenie dodatków do wynagrodzenia i ulg zależnych od efektów badań, a także stworzenie systemów motywacyjnych dla pracowników otrzymujących granty (zmniejszenie pensum, zmniejszenie innych obowiązków, nie zmniejszanie wynagrodzenia, ale sumowanie pensji i wynagrodzenia otrzymywanego z grantu, itp.).
- Promowanie równości płci w nauce, a także wdrażanie różnych systemów parytetowych w dostępie do naukowych funduszy.
- Stopniowy wzrost nakładów na finansowanie grantów naukowych oraz na dotacje dla szkolnictwa wyższego. Założony poziom powinien być co kilka lat

ewaluowany i dostosowywany do potrzeb. Zwiększenie budżetu NCN w celu osiągnięcia i otrzymania wskaźnika sukcesu między 25% a 30%.

- Głęboka reforma NCBiR. Wprowadzenie rozwiązań legislacyjnych i organizacyjnych uniemożliwiających korupcję i konflikty interesów oraz gwarantujących adekwatne i efektywne wykorzystanie środków.
- Powierzenie apolitycznej Komisji Edukacji Narodowej, we współpracy ze środowiskami naukowymi, opracowania projektu reformy skutkującej logicznym połączeniem w spójną całość edukacji podstawowej, średniej i wyższej, poprawę jakości kształcenia nauczycieli i wsparcie środowisk akademickich w procesie doskonalenia edukacji niższych szczebli.
- Wypracowanie skutecznych mechanizmów i tzw. „mapy drogowej” służącej wzmocnieniu współpracy między naukowcami a przemysłem oraz uproszczenie drogi od wynalazku do wdrożenia. Powołanie organów, które pozwolą skutecznie współpracować uczelniom i innym instytucjom naukowym z tzw. „otoczeniem biznesowym”. Tę rolę mogą pełnić prężnie działające samorzady, znające potrzeby lokalnych przedsiębiorstw i potrafiące wypracować spójną koncepcję takiej współpracy, wdrażanie i komercjalizację gotowych rozwiązań.
- Zmiana krajowego systemu oceny punktowej osiągnięć naukowych badacza na rzecz międzynarodowego (impactfactor, indeks Hirscha), włączenie innych kryteriów do oceny dorobku: liczbę cytowań, mentoring młodych badaczy. Rozwiązania promujące oddzielenie ewaluacji instytucjonalnej od oceny pracowniczej.
- Powiązanie oceny czasopism ze wskaźnikami międzynarodowymi przy jednoczesnej dbałości o rozwój badań humanistycznych i społecznych również w języku polskim.
- Opracowanie kryteriów ewaluacji z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych dziedzin nauki. Poszanowanie krajowego charakteru wybranych dyscyplin naukowych.
- Inwestycja w rozwój infrastruktury wiodących ośrodków naukowych przy jednoczesnej dbałości o potencjał, zwłaszcza dydaktyczny i kulturotwórczy, uczelni regionalnych.

Polska 2050 Szymona Hołowni dostrzega i rozumie ważną rolę sektora polskiej nauki, traktując ten obszar jako dobro publiczne. Wspieranie jego rozwoju musi stać się jednym z priorytetów nowego rządu.

